

Краще. Сучасне. Дитяче

(Методичні поради батькам, вчителям, бібліотекарям щодо ознайомлення з кращою сучасною українською літературою для дітей)

Значення літературних премій у сучасному суспільстві велике, адже саме завдяки їм масова зіниця зупиниться на котромусь із вартісних імен і таки хоч-не-хоч, а прочитає. А отже, твори таким чином, попри все, доходять до читача й виконують свою функцію.

Вадим Скуратівський

Мета даного матеріалу – ознайомити з письменниками та творами для дітей, які за останні п'ять років були відзначені преміями та здобули перемоги у літературних конкурсах. Він стане у нагоді бібліотекарям (особливо комплектаторам бібліотечних фондів), батькам, вчителям.

На жаль, на сучасному українському ринку відсутні літературні новинки відомих у світі письменників – лауреатів найпрестижніших премій у галузі дитячої літератури: премії імені Ганса Крістіана Андерсена та премії імені Астрід Ліндгрєн.

Перша з них є найвідомішою та найпочеснішою серед міжнародних відзнак в галузі дитячої літератури, її часто називають Малою Нобелівською премією. Премію імені Ганса Крістіана Андерсена вручають за видатний внесок у дитячу літературу найкращим письменникам і художникам-ілюстраторам дитячої книги. Вона започаткована 1958 року Міжнародним комітетом з дитячої та юнацької літератури ЮНЕСКО, лауреатів оголошують один раз на два роки. Премія вручається 2 квітня, в день народження видатного данського казкаря. За останні п'ять років лауреатами премії імені Андерсена стали Йюрг Шубігер (Швейцарія)(2008), Девід Альмонд (Великобританія) (2010), аргентинська письменниця Марія Тереса Андруетто (2012).

Премія імені Астрід Ліндгрєн – шведська премія за досягнення в літературі для дітей та юнацтва, заснована урядом Швеції 2002 року на честь видатної дитячої письменниці

Астрід Ліндгрєн. Премія вручається щорічно, її лауреатами можуть стати письменники, ілюстратори, диктори чи організації з усього світу, незалежно від мови та національності. Їхні твори повинні мати високий художній рівень та відповідати гуманістичним ідеалам і цінностям, що їх демонструє творчість Астрід Ліндгрєн. Якщо мова йде про організацію, то оцінюється тривалість та результативність її роботи. Переможця премії визначає журі у складі 12 чоловік, в т. ч. один представник родини Ліндгрєн.

Серед письменників-лауреатів премії імені Астрід Ліндгрєн останніх років – австралійська письменниця Соня Хартнетт (2008), бельгійська письменниця Кітті Кроутер (2010), австралійський письменник та ілюстратор Шаун Тан (2011), голландський письменник Гуус Куєр (2012), аргентинська письменниця та художниця Марісоль Місєнта (Ісоль) (2013).

Відомості про українські видання письменників-лауреатів попередніх років можна прочитати у статті К. Ровінської «Дітям – найкраще!» за адресою <http://knyhobachennia.com/?category=2&article=1008>

Українські премії

Національна премія імені Тараса Шевченка - найвища в Україні творча відзнака за вагомий внесок у розвиток культури та мистецтва, заснована 1961 року як Республіканська премія України імені Тараса Шевченка. За роки існування премії нею нагороджували видатних митців за високоідейні й високохудожні твори та роботи у галузі літератури, образотворчого мистецтва, музики, театрального мистецтва та кінематографії. З 1982 року нею стали відзначатись також кращі твори літератури і мистецтва для дітей та юнацтва. На здобуття Національної премії висуваються нові оригінальні твори, опубліковані у завершеному вигляді протягом останніх п'яти років, але не пізніше як за півроку до їх висунення на здобуття Національної премії.

З 16 березня 2000 року відповідно до прийнятого Закону України «Про державні нагороди України», **Національна премія України імені Тараса Шевченка** була віднесена до державних нагород України. Указом Президента України від 4 жовтня 2010 року № 932/2010 визначено, що премія є найпрестижнішою творчою відзнакою за

вагомий внесок у розвиток культури.

Шевченківську премію у 2012 році отримав письменник Володимир Рутківський за історичну трилогію для дітей «Джури» 2007-2010 рр. («Джури козака Швайки», «Джури-характерники», «Джури і підводний човен»).

Премія Кабінету Міністрів України імені Лесі Українки за літературно-мистецькі твори для дітей та юнацтва присуджується щороку до дня народження Лесі Українки – 25 лютого за твори, які сприяють вихованню підростаючого покоління у дусі національної гідності, духовної єдності українського суспільства та здобули широке громадське визнання. Заснована 1970 року як Літературна премія імені Лесі Українки, з 2004 року вона стала Премією Кабінету Міністрів України та присуджується в номінаціях:

- літературні твори для дітей та юнацтва;
- художнє оформлення книжок для дітей та юнацтва;
- театральні вистави для дітей та юнацтва;
- кінотвори для дітей та юнацтва (з 2007).

Письменники-лауреати останніх п'яти років:

Тамара Коломієць за збірки віршів «Де ховає сонце роси» та «Найперша стежечка» (2008);

Дмитро Чередниченко за повість-казку «Хлопчик Горіхове Зерня і Лісовичка» (2009);

Марія Пономаренко (Марія Григоренко) за книги «Жайвір», «Сонячна країна – моя Україна», «Усміхнений сонях» (2010);

Юрій Логвин за роман «Таємна перлина» (2011);

Григорій Фалькович за книгу «Хвацькі вірші» (2012).

Літературна премія «Великий Їжак» — перша українська недержавна премія для автора найкращої сучасної україномовної книги для дітей, незалежно від його місця проживання та місця видання книги, заснована в жовтні 2011 року. Премія унікальна за своєю концепцією: автори, чиї твори потраплять до «списку фіналістів», опиняться в центрі ретельно організованої всеукраїнської інформаційної кампанії, що повинно сприяти розвитку ринку дитячої книги. Велика просвітницька робота — невід'ємна складова

літературної премії «Великий Їжак» як соціального проекту.

Першим лауреатом премії у 2012 році став Валентин Бердт за книгу «Мій друг Юрко Циркуль та інші».

До списку фіналістів увійшло 14 книжок дев'яти українських авторів:

Юрій Бедрик «Тьотя Бегемотя»;

Валентин Бердт «Мій друг Юрко Циркуль та інші»;

Василь Голобородько «Віршів повна рукавичка»;

Михайло Григорів «Зелена квітка тиші»;

Сашко Дерманський «Чудове Чудовисько в країні Жаховиськ» (2 томи);

Дзвінка Матіяш «Казки П'ятинки»;

Олекса Росич «Джовані Трапатоні»; Марина Павленко «Русалонька із 7-В» (Тетралогія для підлітків);

Роман Скиба «Баламутинки».

«Коронація слова» - міжнародний літературний конкурс романів, п'єс, кіносценаріїв, пісенної лірики та творів для дітей. Метою конкурсу є підтримка новітньої української культури, пошук нових імен, видання найкращих романів книжками, стимулювання й підтримка сучасного літературного процесу, кіно й театру, і як наслідок — наповнення українського ринку повнокровною конкурентоспроможною літературою, а кіно й театру — якісними українськими фільмами й п'єсами.

Конкурс заснований в 1999 році в якості спільного проекту компанії «Крафт Фудз Україна» з телеканалом «1+1» як конкурс романів та кіносценаріїв. Нині генеральним інформаційним партнером конкурсу виступає телеканал «Інтер». З 2005 року конкурс приймає також п'єси, а з 2008-го — пісенну лірику про кохання.

Подаватись на «Коронацію слова» можуть усі: як досвідчені письменники, так і новачки. Єдине офіційне обмеження в конкурсі — твори повинні бути написані українською мовою. В кожній номінації визначаються три найкращі твори, також є заохочувальні премії. Протягом попередніх років відзначались у різних номінаціях автори творів для дітей:

Валентин Бердт «Мій друг Юрко Циркуль та інші» (дипломант у номінації «Романи», 2009);

Іляна Корнеєва «Привітаноньки» (спеціальна премія на видання книги , 2010);

Наталія Пасічник «Терезка з Медової печери» (номінація «Романи», 2011);

Оксана Радущинська «Зелен день або Чарівні русалчині коралі» (номінація «Романи» , 2011);

Олександр Зубченко «Перемагаючи долю» (номінація «Романи», 2011).

З 2012 року з'явилися окремі номінації для відзначення літератури для дітей – «Прозові твори для дітей», «Кіносценарії для дітей», «П'єси для дітей», «Пісенна лірика для дітей». Володарями перших премій у номінації «Прозові твори для дітей» стали:

Галина Вдовиченко «Ліга непарних шкарпеток» (2012);

Валентин Бердт «Все починається в тринадцять» (2012);

Оршуля Фариняк «Айхо» (2013).

«Книжка року» - це рейтинг книжок, який проводить Центр рейтингових досліджень «Еліт-Профі» як благодійну акцію для просування українського книговидання. З 1999 року визначення кращих книжок року найавторитетнішими експертами країни стало щорічним. У номінації «Дитяче свято» перемагали:

«100 казок : 2-й том» («Твори для дошкільнят і молодших школярів», 2008);

Олександр Гаврош «Пригоди тричі славного розбійника Пинті» («Твори для середніх і старших школярів», 2008);

«Велика ілюстрована енциклопедія України» («Розвиваюча та пізнавальна література», 2008);

Галина Малик «Принцеса Мішель і король Грифаїни» ("Твори для дошкільнят і молодших школярів", 2009);

Володимир Рутківський «Джури-характерники» ("Твори для середніх і старших школярів", 2009);

«Український космос» ("Розвиваюча та пізнавальна література", 2009);

Сашко Дерманський «Чудове Чудовисько в Країні Жаховиськ» («Твори для дошкільнят і молодших школярів», 2010);

Володимир Рутківський «Джури і підводний човен» («Твори для середніх і старших школярів», 2010);

«Океанологія. Правдивий звіт про подорож на «Наутилусі» («Розвиваюча та пізнавальна література», 2010);

Мар'яна Савка « Казка про Старого Лева» («Твори для малечі», 2011);

Володимир Рутківський «Сині Води. Книга 1-2» («Твори для середніх і старших школярів», 2011);

В. Левицька, Т. Катіна «Тарас Шевченко і я»;

В. Левицька «Степан Бандера і я»;

Г. Ручай «Іван Мазепа і я»;

М. Горянич «Леся Українка і я»;

М. Горянич «Княгиня Ольга і я» - книги серії «12 балів» («Розвиваюча та пізнавальна література», 2011);
«100 казок : 3-й том» («Твори для дошкільнят і молодших школярів», 2012);
Максим Прасолов, Олексій Чебикін, Олег Колов «Даогопак. Книга 1. Анталійська гастроль» («Твори для середніх і старших школярів», 2012);
«Енциклопедія винаходів і відкриттів» («Розвиваюча та пізнавальна література», 2012).

Книжковий рейтинг НСПУ заснований Національною спілкою письменників України у 2013 році і проводиться раз на рік. У ньому можуть бути представлені лише книжки, що вийшли протягом одного року. Підсумки підводяться в січні наступного року. Експерти називають по п'ять кращих книжок в семи номінаціях – проза, поезія, літературознавство, публіцистика, есеїстика, драматургія, дитяча література. Серед експертів Книжкового рейтингу НСПУ - В. Баранов, С. Пантюк, П. Щириця, В. Базилевський, М. Слабошпицький та ін. Переможцями 2012 року у номінації «Дитяча література» стали:

Леся Воронина «Таємне Товариство Боягузів та Брехунів»;
Володимир Рутківський «Сторожова застава»;
Надія Гуменюк «Літо з амазонками»;
Іван Андрусак «Вісім днів з життя Бурундука»;
Зірка Мензатюк «Дитячий Кобзар».

"Книга року ВВС" (Бі-Бі-Сі) – літературна нагорода україномовним літературним творам, що присуджується Британською телерадіомовною корпорацією (Бі-Бі-Сі). Із 2012 року премія оголошується у двох категоріях: «Книга року ВВС» та «Дитяча книга року ВВС». Номінують книги на конкурс видавництва, переможця визначає журі. Від одного видавництва у кожній категорії організатори приймають до трьох повноформатних книжок нової української прози, виданих у період між щорічним Львівським форумом видавців (проходить у вересні), а видавництвам книжок-попередніх переможців дозволяється додатково номінувати одну книгу автора-переможця.

Переможцем у категорії «Дитяча книга року ВВС» 2012 року стала Леся Воронина з книгою «Таємне Товариство Боягузів та Брехунів».

«Найкраща Книга Форуму видавців» - премія, що вручається з 1994 року, і якою визначаються найкращі українські видання. Щороку на здобуття премії номінуються не менше, ніж 300 книжок від понад 100 видавництв. Унікальним є склад журі, члени якого підбираються за професійною ознакою: літератори (письменники та перекладачі); літературознавці та літературні критики; бібліотекарі; педагоги; науковці; бізнесмени;

митці; журналісти; громадські діячі, політики та державні службовці. Відзначались в т. ч. книги для дітей:

«Український космос : космічна енциклопедія» (2009);
Олена Апанович. «Козацька енциклопедія для юнацтва» (2010);
«Леся Українка – дітям» (спеціальна відзнака Малого журі універсальних бібліотек , 2010);
Януш Корчак «Пригоди короля Мацюся» (2011);
Ганс Християн Андерсен. «Кресало» (2011);
«Рукавичка : українська народна казка» (2011);
Барбара Космовська. «Буба» (спеціальна відзнака Малого журі бібліотекарів (публічні бібліотеки), 2011);
«100 казок : українські народні казки за редакцією Івана Малковича: в 3-х томах» (2012);
Володимир Кобзар. «Буваличі» (спеціальна відзнака Малого журі «Бібліотеки для дітей і студії дитячої книги», 2012).

Літературна премія «Звук павутинки» імені Віктора Близнеця – премія за кращі твори для дітей, започаткована Міжнародним фондом імені Ярослава Мудрого в 2003 році. Премією відзначаються найпомітніші в літературному процесі книги, адресовані юним читачам. В 2006 році премія перейшла до Ліги українських меценатів та редакції газети «Освіта України», ім'я лауреата називають кожного року до дня народження Віктора Близнеця — 10 квітня. Співголови журі премії — Юрій Кузнецов, член-кореспондент Академії педагогічних наук України, головний редактор газети "Освіта України", та Михайло Слабошпицький, виконавчий директор Ліги українських меценатів, секретар ради Національної спілки письменників України.

Лауреатами премії минулих років були такі відомі українські письменники, автори творів для дітей і юнацтва, як лауреати Шевченківської премії Михайло Слабошпицький (перший нагороджений премією) та Володимир Рутківський; заступник головного редактора журналу «Київ», знаний поет Анатолій Камінчук; письменник, твори якого вивчають у школі - Анатолій Качан та інші. Премію також отримували:

Микола Петренко за книгу «Пливла у небо казка...» (2008);
Надія Гуменюк за книгу казок «Шуршик В. та інші» (2012).

Відзнака «Золотий письменник України» заснована Тетяною та Юрієм Логушами у

2012 році. Надається письменникам-романістам Міжнародним Благодійним Фондом «Мистецька Скарбниця» з метою: відзначити та вшанувати тих українських письменників, чиї романи здобули широке визнання читачів, про що свідчать тиражі їхніх творів, які сумарно перевищують 100 тисяч примірників, виданих у формі паперової книжки за період від початку 2000-го року до теперішнього часу; донести до свідомості суспільства вагомість знайомства із «Золотими письменниками» України для ще більшої популяризації їхніх творів та збільшення накладів; сприяти розвитку українського красного письменства в Україні та в цілому світі. Серед «Золотих письменників» є у тому числі й письменники, які пишуть для дітей: Анатолій Дімаров, Всеволод Нестайко, Андрій Курков та Андрій Кокотюха.

«Краща книга Рівненщини» - літературний конкурс, заснований Рівненським обласним відділенням Української бібліотечної асоціації та проводиться у партнерстві з бібліотеками області з 2009 року. Переможцями у номінації «Краще видання для дітей» були:

Роман Демчук «Дружна рідня» (2009);
Любов Пшенична «Зайчикова читанка» (2010);
Ростислав Солоневський «Зметикуй і розкумекай : загадки, шаради» (2011);
Сергій Гридін «Федько, прибулець з Інтернету» (2012).

Премія імені Леоніда Куліша-Зіньківа заснована Сарненською районною державною адміністрацією у 2010 році з метою увіковічення пам'яті нашого земляка, українського поета й прозаїка. Присуджується поетам, письменникам у галузі дитячої літератури, які своєю творчістю популяризують українську книгу, сприяють вихованню патріотизму, любові до рідного краю у дітей та підлітків. Лауреати премії:

Євген Шморгун за значний вклад в розвиток дитячої літератури (2010); Ростислав Солоневський за збірку «Знай наших» (2011);
Василь Титечко за збірку казок "Горде левеня" (2012).

Додаток 1

Список книг та авторів, відзначених нагородами

«100 казок»

Андрусак І. «Вісім днів з життя Бурундука»

Андерсен Г. Х. «Кресало»

Апанович О. «Козацька енциклопедія для юнацтва»

Бедрик Ю. «Тьотя Бегемотя»

Бердт В. «Мій друг Юрко Циркуль та інші», «Все починається в тринадцять»

Вдовиченко Г. «Ліга непарних шкарпеток»

«Велика ілюстрована енциклопедія України»

Воронина Л. «Таємне Товариство Боягузів та Брехунів»

Гаврош О. «Пригоди тричі славного розбійника Пинті»

Голобородько В. «Віршів повна рукавичка»

Горянич М. «Леся Українка і я», «Княгиня Ольга і я»

Григорів М. «Зелена квітка тиші»

Гридін С. «Федько, прибулець з Інтернету»

Гуменюк Н. «Літо з амазонками», «Шуршик В. та інші»

Демчук Р. «Дружна рідня»

Дерманський С. «Чудове Чудовисько в країні Жаховиськ»

Дімаров А. «Енциклопедія винаходів і відкриттів»

Зубченко О. «Перемагаючи долю»

Кобзар В. «Буваличі»

Кокотюха А.

Коломієць Т. «Де ховає сонце роси», «Найперша стежечка»

Корнєєва І. «Привітаноньки»

Корчак Я. «Пригоди короля Мацюся»

Космовська Б. «Буба»

Курков А.

Левицька В. «Степан Бандера і я»

Левицька В., Катіна Т. «Тарас Шевченко і я»

«Леся Українка – дітям»

Логвин Ю. «Таємна перлина»

Малик Г. «Принцеса Мішель і король Грифаїни»

Матіяш Д. «Казки П'ятинки»

Мензатюк З. «Дитячий Кобзар»

Нестайко В.

«Океанологія. Правдивий звіт про подорож на «Наутилусі»

Павленко М. «Русалонька із 7-В»

Пасічник Н. «Терезка з Медової печери»

Петренко М. «Пливла у небо казка...»

Пономаренко М. (Григоренко М.) «Жайвір», «Сонячна країна – моя Україна»,

«Усміхнений сонях»

Прасолов М., Чебикін О., Колов О. «Дагопак. Книга 1. Анталійська гастроль»

Пшенична Л. «Зайчикова читанка»

Радушинська О. «Зелен день або Чарівні русалчині коралі»

Росич О. «Джовані Трапатоні»

«Рукавичка : українська народна казка»

Рутківський В. «Джури козака Швайки», «Джури-характерники», «Джури і підводний

човен» , «Сині Води. Книга 1-2», «Сторожова застава»
Ручай Г. «Іван Мазепа і я»
Савка М. « Казка про Старого Лева»
Скиба Р. «Баламутинки»
Солоневський Р.«Зметикуй і розкумекай : загадки, шаради», «Знай наших»
Титечко В. «Горде левеня»
«Український космос»
Фалькович Г. «Хвацькі вірші»
Фариняк О. «Айхо»
Чередниченко Д. «Хлопчик Горіхове Зерня і Лісовичка»
Шморгун Є.

Список використаних інтернет-ресурсів:

http://uk.wikipedia.org/wiki/Премія_імені_Г._К._Андерсена
<http://litakcent.com/2008/02/19/natalija-ksondzyk-zolota-medal-vid-andersena/>
<http://www.chl.kiev.ua/bibliograf/andersen/03.htm>
<http://knyhobachennia.com/?category=2&article=1008>
http://uk.wikipedia.org/wiki/Премія_імені_Астрід_Ліндгрєн
<http://www.alma.se/en/>
<http://litakcent.com/2013/03/26/vrucheno-premiju-astrid-lindgren-2013-roku/>
http://uk.wikipedia.org/wiki/Національна_премія_України_імені_Тараса_Шевченка
<http://www.knpu.gov.ua/>
http://uk.wikipedia.org/wiki/Премія_Кабінету_Міністрів_України_імені_Лесі_Українки_за_літературно-мистецькі_твори_для_дітей_та_юнацтва
http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=246079827
<http://jizhak.org.ua/>
<http://ualit.org/?p=1650>
<http://koronatsiya.com/>
http://uk.wikipedia.org/wiki/Коронація_слова
<http://culture.unian.net/ukr/detail/187469>
http://uk.wikipedia.org/wiki/Коронація_слова_2010
<http://bukvoid.com.ua/events/konkurs/2011/06/03/000220.html>
<http://vsiknygy.net.ua/news/19326/>
<http://bukvoid.com.ua/events/ukraine/2013/06/14/140027.html>
<http://www.bookukrbest.kiev.ua/>
http://uk.wikipedia.org/wiki/Книжка_року_2008
<http://www.litgazeta.com.ua/node/421>
<http://bukvoid.com.ua/events/raityng/2010/12/24/183018.html>
<http://bukvoid.com.ua/events/ukraine/2011/12/08/175131.html>
https://uk.wikipedia.org/wiki/Книжка_року_2012
<http://ualit.org/?p=6120>

http://www.bbc.co.uk/ukrainian/topics/book_award/
http://uk.wikipedia.org/wiki/Книга_Форуму_видавців
<http://vsiknygy.net.ua/news/6421/>
<http://bookforum.ua/article/485/Оголошено+переможців+конкурсу+«Найкраща+книга+Форуму-2011»+.html>
<http://bookforum.ua/article/874/Повний+список+відзнак+%22Найкраща+книга+Форуму-2012%22.html>
http://uk.wikipedia.org/wiki/Літературна_премія_«Звук_павутинки»_імені_Віктора_Близнец_я
http://web.archive.org/web/20090629033612/http://www.lum.org.ua/premii/zolota_pavytunka
<http://www.volyn.com.ua/?rub=20&article=5&arch=1521>
<http://www.goldenwriters.com.ua/ua/>
<http://uba.rv.ua/content/Визначено-кращу-книгу-Рівненщини>
<http://new.lib.rv.ua/ua/read/68-peremozhci-oblasnogo-konkursu-krascha-kniga-rivnencshini-2010/>
<http://irp.rv.ua/news/nagorodjennya-peremojci-oblasnogo-konkursu-2011-roku-«krashcha-kniga-rivnenshchini»>
<http://www.lib.rv.ua/index.php?name=News&op=Article&sid=1739>
http://kulish-zinkiv.at.ua/index/polozhennja_pro_premiju/0-10
<http://rtb.rv.ua/company/tele/video/2745/>

Підготувала провідний бібліограф Молчанова С. М.